

LUKIAN

Den syriske gudinde

oversat af George Hinge

ANTIKMUSEET
DET HUMANISTISKE FAKULTET
AARHUS UNIVERSITET

VICTOR ALBECKS VEJ 3, BYGN. 1414
8000 ÅRHUS C
SØNDAG - TORSDAG, 12.00-16.00
WWW.ANTIKMUSEET.AU.DK

DEN SYRISKE GUDINDE

INTRODUKTION

Den syriske gudinde er skrevet af den græske forfatter Lukian fra Samosata, som levede i 2. århundrede e.Kr. Skriftet er en pastiche på klassisk ionisk etnografi (Herodot) og præsenterer sig som en øjenvidneberetning fra den syriske by Hierapolis. De første afsnit omhandler tidligere tiders templer (2-9), herefter kommer et langt afsnit om byens og templerne grundlæggelsesmyter (10-27), efterfølgende beskrives templets udseende og statuer (28-40) og til sidst berettes indgående om offerritualerne (41-60).

Teksten er oversat af George Hinge i anledning af udstillingen Det hellige rum, som vises på Antikmuseet 26.8.-12.12.2010

[1] Der findes i Syrien en by ikke langt fra Eufrat-floden, som hedder Hierapolis, og som er helliget den assyriske Hera. Formentlig har man ikke givet byen dette navn allerede da den blev grundlagt; den har oprindeligt haft et andet navn, men fik et nyt navn, efterhånden som deres kult steg i betydning. Det er denne by jeg har tænkt mig at fortælle om i alle detaljer. Jeg skal fortælle om de traditioner de har i forbindelse med kulten, de festivaler de fejrer, og de ofringer de udfører. Jeg skal også fortælle alle de myter man beretter om dem der grundlagde helligdommen, og hvordan templet blev til. Jeg skriver som assyrer, og min fremstilling bygger dels på hvad jeg har erfaret ved selvsyn, og dels – for så vidt som det ligger forud for min egen tid – på hvad jeg har fået fortalt af præsterne.

Ægypten, Tyros og Sidon

[2] Ægypterne er efter sigende de første mennesker vi kender til, som fik begreb om guder, grundlagde helligdomme og indførte viet jord og festivaler, og de var de første der lærte hellige navne at kende og fortalte hellige beretninger. Det varede dog ikke længe før assyrerne hørte om guderne fra ægypterne og begyndte at rejse helligdomme og templer, hvori de også satte gudebilleder og rejste statuer. Oprindeligt var templerne derimod

statueløse selv i Ægypten. [3] Der er desuden helligdommene i Syrien der ikke adskiller sig ret meget fra de ægyptiske i alder, og jeg har besøgt de fleste af dem, således det for Herakles i Tyros, ikke den Herakles som grækerne synger om, men den Herakles der efter min opfattelse er meget ældre og en tyrisk helt.

[4] Der er også en anden stor helligdom i Fønikien, som sidonierne er i besiddelse af. Efter hvad de selv siger, er det en helligdom for Astarte, og Astarte er efter min mening den samme som Selene. Men efter hvad der var en af præsterne der berettede, er det en helligdom for Europa, Kadmos' søster. Hun var datter af kong Agenor, men da hun var forsvundet, ærede fønikerne hende med templet og fortalte den hellige beretning om hende at Zeus havde forelsket sig i hende på grund af hendes skønhed; han skal have skiftet skikkelse til en tyr, bortført hende og taget til Kreta med hende. Det har jeg også hørt fra andre fønikere, og den mønt man bruger i Sidon, bærer et billede af Europa der sidder på Zeus i tyreskikkelse. Men de er ikke enige i at det Europa templet er til.

[5] Fønikerne har også en anden helligdom, ikke en assyriske, men en ægyptisk der er kommet til Fønikien fra Heliopolis. Jeg har ikke selv besøgt den, men den er også stor og ældgammel.

Byblos og Adonis

[6] Jeg har derimod, i Byblos, besøgt en stor helligdom for den Bybliske Aphrodite, hvor de også fejrer mysterier for Adonis. Jeg er også blevet indviet i mysterierne. De fortæller således at det var i deres land at episoden med Adonis og vildsvinet udspillede sig, og at det er til minde om hans død at de hvert år slår sig på brystet og synger klagesange, fejrer mysterierne og erklærer almen landsorg. Når de har slået sig færdig og jamret færdig, bisætter de først Adonis som om han var død, men den næste dag fortæller de at han er levende, og sender ham til himmels, og de rager deres hoveder, ligesom ægypterne når Apis er død. De kvinder der ikke vil lade sig rage, bliver straffet på denne måde: De skal stå og sælge deres skønhed en hel dag lang; markedet er kun åbent for fremmede, og deres løn betales som bøde til Aphrodite.

[7] Der er nogle bybliere der hævder at den ægyptiske Osiris er begravet hos dem, og at det ikke er for Adonis, men for Osiris de afholder sørgefesten og mysterierne. Jeg skal fortælle hvad det er de mener gør dette sandsynligt: Hvert år er der et hoved der kommer sejlene fra Ægypten til Byblos, en overfart der tager syv dage, og det bæres frem af vinden med en kurs som en gud må have sat; det skifter ikke retning på noget tidspunkt, men kommer kun til Byblos. Det sker hvert eneste år, hvilket også skete da jeg var i Byblos, og jeg har fået hovedet at se.

[8] Der er også et andet mirakel der har hjemme i Byblos' opland: Der er en flod der flyder fra Libanon-bjerget og løber ud i havet; floden kaldes Adonis. Floden mister hvert år sin farve og bliver blodrød, den løber ud i havet og farver en stor del af vandet rødt,

og det indvarsler bybliernes sørgefest. Myten vil vide at det er på denne tid at Adonis blev såret i Libanon, og hans blod løb ud i vandet, forvandlede floden og gav navn til vandløbet. Det er hvad de fleste fortæller. Der er dog en mand fra Byblos der gav en anden forklaring på forvandlingen, og jeg tror at han talte sandt. Han sagde følgende:

"Adonis-floden løber gennem Libanon, fremmede, og Libanon har en særdeles rødlig jord. Der er med andre ord barske vinde der i den periode fejer ind og slynger jorden, der er overordentlig møjnerød, ud i floden, og jorden får den til at ligne blod. Det er med andre ord ikke det blod de taler om, der er skyld i denne forvandling, men landskabet." Det var hvad byblieren fortalte mig; hvis man kan fæste lidt til hvad han sagde, mener jeg for mit vedkommende stadig at den gunstige vind er ganske overnaturlig.

[9] Jeg har også bestøget Libanon fra Byblos, en rejse der tager en dag, fordi jeg havde hørt at der på det sted fandtes en ældgammel helligdom for Aphrodite, som Kinyras havde grundlagt. Jeg så helligdommen, og den var ældgammel.

Hierapolis' ælde

[10] Det er hvad der er af ældgamle og vigtige helligdomme i Syrien. Af alle disse er der dog efter min mening ingen der er vigtigere end den i Hierapolis, intet tempel der er mere ærværdigt, og intet land der er mere helligt. Det rummer kostbare værker, ældgamle tempelgaver, talrige undere og statuer der er guderne værdige. Guderne er klart til stede hos dem. Det er nemlig sådan at deres statuer sveder, bevæger sig og giver orakelsvar, og det er ofte sket at der har lydt råb inde fra

templet når helligdommen har været lukket, og der er mange der har hørt det. Ja, hvad angår rigdom, er helligdommen nummer et blandt dem jeg kender til. De modtager nemlig store rigdomme fra Arabien, Fønikien, Babylon og også fra Kappadokien, foruden hvad der kommer fra kilikerne og assyrerne. Jeg har også set hvad der ligger gemt inde i templet: talrige klæder og alt muligt andet broderet i sølv eller guld. Og fester og festivaler er der ingen andre folkeslag der kan fremvise lige så mange af.

[11] Da jeg spurgte ind til hvor gammel helligdommen var, og hvilken gudinde de mente det var, fik jeg mange historier at høre hvoraf nogle var hellige og andre åbenbare, nogle ret eventyrlige og andre orientalske, selv om der er nogle af dem der siger det samme som grækerne; jeg vil fortælle dem alle sammen, men jeg tager dem ikke for gode varer.

Deukalion

[12] De fleste fortæller at det er skytheren Deukalion der har grundlagt helligdommen, den Deukalion som den store mængde vand væltede ned over. Om Deukalion har jeg hos grækerne hørt en historie som grækerne fortæller derom. Myten går sådan her:

Denne slægt, de nuværende mennesker, var ikke den første der fandtes, men det var en slægt der uddøde helt, hvorimod de andre hører til en ny menneskegruppe der nedstammer fra Deukalion og igen er blevet talrig. Man fortæller disse myter om de første mennesker: De var onde og forbryderiske, holdt ikke ord, tog ikke imod fremmede og lyttede ikke til bønner. Som straf blev de ramt af en stor katastrofe: Med ét afgav jorden store mængder vand, regnen tog til, floderne var større når

de kom til havet, og vandstanden steg voldsomt indtil alt var dækket af vand, og alle var døde. Deukalion var det eneste menneske der overlevede til den nye slægt, og det kunne han takke sit forudseende og gudfrygtige sind for. Han blev reddet på denne måde: Han gik op i en stor kasse han ejede, sammen med sine børn og sine børns hustruer, og da han gik derop, blev han ledsaget af svin, heste, løvearter, slanger og hvad der ellers lever på jorden, alle parvis. Han tog imod dem alle, og de gjorde ham intet, men Zeus knyttede et tæt venskab imellem dem.. Alle sejlede de i en og samme kasse så længe vandet herskede. Det er de overvejelser grækerne har gjort vedrørende Deukalion.

[13] Ifølge en yderst forunderlig historie som indbyggerne i Hierapolis fortæller, opstod der efterfølgende en stor slugt i deres land, og alt vandet forsvandt ned i den. Da det var sket, rejste Deukalion andre og byggede et tempel viet til Hera ved slugten. Jeg har for mit vedkommende også set slugten; den ligger under templet og er ret lille. Om den så tidligere har været stor og nu er blevet som den er, det ved jeg ikke, men den jeg har set, er lille. De har et ritual der tydeliggør observationen: To gange om året ankommer der vand fra havet til helligdommen. Det er ikke kun præster der bringer det, men hele Syrien og Arabien, og der er mange folk der tager ud til havet fra hinsides Eufrat, og alle bringer de vand. De hælder umiddelbart vandet ud i templet, men det løber siden ned i slugten, og da slugten er lille, bliver den velforsynet med vand. Det er hvad de gør, og de fortæller at det er Deukalion der har indstiftet denne tradition i helligdommen til minde om katastrofen og redningen.

Grundlæggelsen

[14] Det er sådan de fortæller helligdommens tidligste historie. Der er andre der mener at Semiramis fra Babylon – der jo har sat sig mange spor i Lilleasien – også har grundlagt dette kultsted, og at det ikke er til ære for Hera hun har grundlagt det, men hendes egen moder, der hed Derketo. Jeg har set et billede af Derketo i Fønikien, og det var et mærkeligt syn: Hun er halvt kvinde, men fra lårene og ned til tåspidserne har hendes krop form af en fiskehale. Men hende der er i Hierapolis, er helt kvinde, men den forklaring de har på dette forhold, er ikke særlig indlysende: De betragter fisk som noget helligt, og de rører aldrig fisk. Og hvad fugle angår, så spiser de de andre, men det er kun duen de ikke spiser, og den er hellig for dem. De mener at disse forhold er indført til ære for Derketo og Semiramis, dels fordi Derketo har fiskeskikkelse, og dels fordi Semiramis til sidst blev til en fugl. Jeg vil dog måske nok acceptere at templet er Semiramis' værk; men jeg kan ikke få mig til tro at det er en helligdom for Derketo, eftersom der jo også er dele af Ægypten hvor man ikke spiser fisk, og det gør de ikke for at glæde Derketo.

[15] Der er også en anden hellig beretning, som jeg har fået fortalt af en klog mand: Ifølge den er gudinden Rhea, og helligdommen er Attis' værk. Attis stammede fra Lydien, og han var den første der indviede sig i mysterierne for Rhea. De mysterier som phrygerne, lyderne og samothrakerne fejrer, har de alle lært af Attis. Da Rhea nemlig havde kastreret ham, måtte han opgive sit liv som mand, han antog kvindeskikkelse og klædte sig i kvindetøj, og han vandrede hele verden rundt, fejrede mysterierne, fortalte hvad der

var hændt ham, og lovsang Rhea. Deriblandt kom han også til Syrien. Da de mennesker der lever hinsides Eufkrat, ikke ville tage imod ham eller hans mysterier, grundlagde han helligdommen i dette land. Beviset er dette: Gudinden kommer tæt på Rhea i de fleste henseender. Det er løver der bærer hende, hun har en tamburin, og hun bærer et tårn på hovedet af sig, sådan som lyderne fremstiller Rhea. Han fortalte også om de kastrater der er i helligdommen, at det ikke er til ære for Hera de kastrerer sig, men til ære for Rhea og med Attis som forbillede.

[16] Jeg finder det besnærende, men sandt er det ikke. For jeg har hørt en anden forklaring på kastrationen der er langt mere sandsynlig: Jeg kan godt lide det som de der er mest enige med grækerne, fortæller om helligdommen: De mener at gudinden er Hera, og at arbejdet er Dionysos, Semeles søns værk. Dionysos kom i hvert fald forbi Syrien på sin vej til Aithiopen. Der er desuden mange tegn på at Dionysos er ophavsmand, rundt om i helligdommen, herunder de orientalske klæder, de indiske ædelstene og elefantstødtænderne, som Dionysos har haft med sig fra aithioerne. Desuden står der i portbygningen to enorme fallosser hvorpå der er sat indskrift, der lyder omtrent sådan: "Disse fallosser har jeg Dionysos opstillet til ære for min stedmoder Hera."

Det skulle jeg mene var nok, men jeg vil dog også fortælle om et andet dionysosritual, der foregår i templet: Grækerne rejser fallosser til ære for Dionysos hvorpå de sætter noget lignende, nemlig små mænd lavet af træ, men med store lemmer; de hedder marionetter. Det findes også i denne helligdom: Til højre for templet sidder der en lille mand

i bronze med et stort lem.

Den forelskede stedsøn

[17] Det er de myter der fortælles om helligdommens grundlæggere. Nu vil jeg så også fortælle om templet, hvordan det blev placeret som det gjorde, og hvem der stod for den. De siger at det nuværende tempel <ikke var det der oprindeligt var der,> men at det gamle styrtede sammen på et senere tidspunkt, og at det nuværende er Stratonike, assyrerkongens hustrus værk.

Jeg formoder det er den Stratonike som der var en stedsøn der forelskede sig i, hvilket førte til at han blev undersøgt af en kløgtig læge: Da ulykken ramte ham, vidste han ikke hvad han skulle stille op med en lidelse han skammede sig over, og bar derfor sin sygdom i stilhed. Han havde ingen egentlige smerter, men hans hud mistede helt sin kulør, og hans krop blev dag for dag svagere. Da lægen havde set at der ikke var nogen synlige tegn på hans afkræftelse, diagnosticerede han det som forelskelse. Der er mange symptomer på skjult forelskelse: de svage øjne, stemmen, huden og tårerne. På den baggrund gjorde han dette: Han lagde højre hånd på den unge mands hjerte og kaldte alle der befandt sig i huset, ind. Drengen forblev fuldstændig rolig så længe alle andre kom ind, men da det var stedmoderen der kom, skiftede han kulør, han begyndte at svede, han rystede, og hans hjerte galoperede. Reaktionen gjorde forelskelsen åbenlys for lægen, og han kurerede ham på følgende måde: [18] Han tilkaldte faderen, der var frygtelig bange, og sagde: "Den sygdom som denne dreng er afkræftet af, er ikke en sygdom, men en forbrydelse. Han fejler ikke spor, men begærer noget han

aldrig kan få; han er forelsket i min kone som jeg under ingen omstændigheder vil give slip på."

Det var visdom der fik ham til at lyve på denne måde. Faderen bønfuldt ham med det samme:

"I visdommens og lægevidenskabens navn, jeg beder dig, tag ikke livet af min søn. Det er ikke med vilje at han er blevet ramt af denne ulykke; hans sygdom er uforskyldt. Så din jalousi bør ikke sprede sorg over hele riget. Som læge må du ikke bruge lægekunsten til at begå drab."

Det var hvad han bad om i sin uvidenhed. Lægen svarede ham:

"Det er oprørende at du agter at frarøve mig mit ægteskab og øve vold imod en læge. Hvad ville du selv gøre hvis det da var din kone han ville have, og jeg bad om det samme?" Dertil svarede han at han heller ikke selv ville spare sin kone og være smålig når det var hans søns overlevelse det gjaldt, om det så var hans stedmoder han begærede. Man kunne nemlig ikke sammenligne det at miste en kone med det at miste en søn. Da lægen hørte dette, sagde han:

"Så er det ikke mig du skal bønfulde. For det er faktisk din egen kone han er forelsket i. Det jeg sagde, var alt sammen løgn fra ende til anden."

Han blev overbevist og overlod både kone og rige til sønnen, hvorimod han selv tog til Babylonien og grundlagde en by ved Eufkrat, som bærer hans navn, og hvor han også endte sine dage. Det var på den måde at lægen diagnosticerede og kurerede forelskelsen.

Kombabos' tunge hverv

[19] Den selv samme Stratonike havde, mens hun endnu levede sammen med sin første

mand, haft en drøm hvor Hera befalede hende at rejse et tempel til ære for hende i Hierapolis, og hvis hun ikke adlød, ville hun blive ramt af mange ulykker. I første omgang agtede hun dog ikke derpå, men da hun senere blev voldsomt syg, fortalte hun sin mand om drømmesynet, og hun bønfuldt Hera og lovede at rejse templet. Med ét blev hun rask, og hendes mand sendte hende til Hierapolis sammen med penge og en stor hær, der dels skulle stå for bygningsarbejdet og dels tage vare på hendes sikkerhed. Han tilkaldte én af sine venner, en såre smuk ung mand der hed Kombabos, og sagde til ham: "Du er en god mand, og jeg elsker dig højest af mine venner og sætter overordentlig stor pris på den visdom og den velvilje som du har vist mig. Nu har jeg behov for stor loyalitet eftersom jeg ønsker at du skal ledsage min hustru og udføre arbejdet for mig, indvie helligdommen og lede hæren. Når du kommer tilbage, vil du stå i stor agtelse hos mig." Som svar herpå tiggede og bad Kombabos ham med det samme om ikke at sende ham af sted og ikke at betro ham dette der langt oversteg hans formåen: penge, hustru og et helligt arbejde. Han var bange for at kongen siden ville føle jalousi over Stratonike når han skulle ledsage hende alene. [20] Da han imidlertid ikke kunne bevæge ham på nogen måde, bønfuldt han ham i stedet om at give ham syv dage før han sendte ham af sted, så han kunne få ordnet det mest nødvendige først. Det opnåede han uden videre, og han gik hjem til sig selv, kastede sig på jorden og jamrede:

"Jeg elendige, hvad skal jeg med hans tillid? Hvad skal jeg med en rejse som jeg allerede nu kan se enden på? Jeg er ung og skal

ledsage en smuk kvinde. Jeg vil komme meget galt af sted medmindre jeg fordriver ondets rod helt og holdent. Altså er jeg nødt til at udføre et tungt hverv der vil råde bod på al frygt."

Med disse ord lemlæstede han sig selv: Han skar sit lem af og lagde det i en lille krukke sammen med myrra, honning og anden røgelse. Derpå mærkede han den med det segl han brugte, og helbredte sit sår. Da det tidspunkt så oprandt hvor han skulle rejse, gik han op til kongen på et tidspunkt hvor der var mange til stede, og han overrakte ham krukken og gav disse ord med på vejen: "Herre, dette er en stor skat jeg har haft liggende derhjemme, og som jeg har haft stor lyst til. Nu hvor jeg begiver mig ud på en lang rejse, deponerer jeg den hos dig. Du skal passe godt på den for mig. Den er nemlig mere dyrebar for mig end guld, ja, den er lige så meget værd for mig som mit eget liv. Når jeg vender hjem, vil jeg have den tilbage i god behold."

Kongen tog imod den, satte et andet segl på den og pålagde sine skatmestre at bevogte den.

Stratonikes tilnærmelser

[21] Kombabos kunne herefter gennemføre rejsen i tryghed. Da de var kommet til Hierapolis, lagde de stor energi i arbejdet med at bygge templet, men i de tre år der gik med det, skete der netop det som Kombabos havde frygtet: Stratonike begyndte nemlig at begære ham som hun tilbragte så lang tid med, og efterhånden var hun helt vanvittig med ham. I Hierapolis fortæller man at Hera satte det i værk med fuldt overlæg for at gøre det tydeligt for enhver at Kombabos

var en god mand, og for at straffe Stratonike for ikke uden videre at være gået ind på at bygge templet.

[22] Hun holdt sig først i skindet og skjulte sin sygdom. Men i takt med at lidelsen blev stærkere end tavsheden, udstillede hun sine pinsler i fuld offentlighed, klagede dagen lang, råbte Kombabos' navn: Kombabos betød alt for hende. Hun vidste ikke hvad hun skulle stille op med sin ulykke, men søgte til sidst en passende lejlighed for sin anmodning. Hun var påpasselig med ikke at bekende sin forelskelse til en anden, men var for anstændig til at gøre tilnærmelser. Hun fandt denne udvej: Hun drak sig fuld i vin og tog hen for at tale med ham. Når vinen går ind, følger åbenmundethed efter; en afvisning er ikke nær så pinlig, og man glemmer alt hvad der er sket.

Det var hendes plan, og den førte hun ud i livet. Efter at de havde spist til middag, gik hun hen til det hus Kombabos var indkvarteret i, og hun bønfuldt ham, rørte hans knæ og bekendte sin forelskelse. Han reagerede imidlertid uvenligt på hendes ord, afviste handlingen og henviste til at hun var fuld. Da hun truede med at forvolde sig selv ondt, blev han bange og afslørede sagens sammenhæng for hende, fortalte om alt der var hændt ham, og bragte gerningen for en dag. Efter at have set at det ikke var som hun havde ventet, gjorde Stratonike en ende på gal-skaben, men sin forelskelse kunne hun ikke glemme; hun var sammen med ham konstant og fandt derved trøst for den kærlighed der ikke kunne føres ud i livet. Det er en form for kærlighed der stadig den dag i dag hersker i Hierapolis: Kvinder forelsker sig i kastrater, og kastrater er vilde med kvinder, og der er

ingen der er jaloux, men de betragter det som en ting der er yderst hellig for dem.

Kombabos kaldes hjem

[23] Det undgik ikke kongens opmærksomhed hvad Stratonike foretog sig i Hierapolis; der var flere, der vendte hjem og anklagede hende og fortalte hvad der gik for sig. Det krænkede ham dybt, og han og kaldte derfor Kombabos hjem selv om arbejdet endnu ikke var færdigt. Der findes en anden version, men den har ikke noget på sig: Da Stratonike ikke opnåede det hun havde bedt om, skal hun have skrevet til sin mand og anklaget ham for voldtægtsforsøg. De myter som grækerne fortæller om Sthenoboia og Phaidra fra Knossos, overfører assyrerne på Stratonike. Jeg er dog for mit vedkommende ikke så sikker på at Sthenoboia og Phaidra har gjort disse ting, hvis hun overhovedet har haft lyst til Hippolytos. Men det får nu være som det er.

[24] Da kongens bud kom til Hierapolis, vidste Kombabos godt hvad det gik ud på, men han tog af sted i fuld fortrøstning eftersom han havde efterladt et alibi derhjemme. Ved hans ankomst lagde kongen med det samme ham i lænker og holdt ham under lås og slå. Han lod ham siden føre frem for øjnene af alle de venner der i sin tid også havde været der da Kombabos blev sendt af sted. Han begyndte at anklage ham offentligt og beskyldte ham for ægteskabsbrud og umoralsk livsførelse. Han jamrede højlydt og appellerede til begreber som loyalitet og venskab. Kombabos var efter hans mening skyld i tre forbrydelser: ægteskabsbrud, misbrug af tillid og bespottelse af den gud som han arbejdede for da han gjorde dette. Der var flere af de tilstedeværende der bevidnede at de havde set dem være sammen i fuld offentlighed Alle

var efterhånden enige om at det Kombabos havde gjort, berettigede at han med det samme skulle idømmes dødsstraf.

[25] Han havde bare stået der under det hele og ikke sagt et ord, men da han skulle føres bort for at blive henrettet, hævdede han sin røst og bad om at få sin skat udleveret. Han sagde at det ikke på grund af ærekrænkelser eller ægteskabsbrud at kongen ville skaffe ham af vejen, men fordi han ønskede at få fat i det som han ved sin afrejse havde givet ham i varetægt. Kongen gav herpå ordre til at skatmesteren skulle hente det han var blevet sat til at passe på. Da det var sket, brød Kombabos seglet og viste hvad der lå i den, og hvad det var der var sket med ham, og han sagde:

”Konge, det var præcis det jeg var bange for da du ville sende mig ud på denne færd, og det var derfor jeg vægrede mig. Da du brugte din magt til at tvinge mig, tog jeg dette skridt der var nyttigt for min herre, men ikke heldigt for mig selv. Men til trods for min tilstand står jeg alligevel anklaget for forbrydelse som kun en mand kan begå.”

Hertil skreg kongen, omfavnede ham og sagde med tårer i øjnene:

”Kombabos, hvorfor har du gjort noget så skrækkeligt? Hvorfor har du udsat dig selv for noget så afskyeligt at ingen anden mand har gjort noget lignende? Det må jeg det kraftigste tage afstand fra. Din stakkel, det du har udsat dig selv for, er noget du aldrig skulle have oplevet, og jeg aldrig skulle have set. Du havde ikke behøvet at forsvare dig selv over for mig på denne måde. Men når skæbnen har villet det sådan, skal du på stedet få erstatning fra mig: Dine angivere vil blive dømt til døden, og siden vil du få en stor

gave, guld i mængdevis og sølv til overflod, assyriske klæder og kongelige heste. Du vil have adgang til mig uden varsel, og der er ingen der vil afholde dig fra at se mig, selv ikke når jeg ligger med en kvinde.”

Det var hans ord, og det var hvad han gjorde. De blev med det samme ført bort for at blive henrettet, han overrakte ham hans gaver, og deres venskab var styrket. Der er ingen assyrer der siden kom op på siden af Kombabos i visdom og lykke.

Kombabos' eftermæle

[26] Herpå bad han om at få lov til at gøre det der manglede på templet færdigt – han havde jo efterladt det ufærdigt – og han blev igen sendt af sted. Han gjorde templet færdigt og blev siden boende i byen. Som tak for hans godhed og tjenstvillighed lod kongen opstille en bronzestatue af ham i helligdommen. Der står stadig en bronzestatue af Kombabos i helligdommen, Hermokles fra Rhodos' værk; det har en skikkelse som en kvinde, men bærer mandetøj.

Det fortælles også at de af hans venner der stod ham nærmest, ville trøste ham i hans tilstand og derfor valgte at dele ulykken med ham: De kastrerede sig selv og levede det samme liv som ham. Der er andre der fortæller en hellig beretning om denne sag: I sin kærlighed til Kombabos satte Hera tanken om kastration i hovedet på mange mænd for at han ikke skulle være den eneste der begræd sin umandighed. [27] Da denne skik én gang for alle er opstået, består den dag i dag, og der er hvert år mange i helligdommen der kastrerer sig og bliver kvindagtige, hvad enten det så er for at trøste Kombabos eller for at glæde Hera; i hvert fald kastrerer

de sig. De tager ikke længere mandetøj på, men går i kjole og udfører kvindearbejde. Efter hvad jeg har hørt, er det også Kombabos der har foranlediget dette. Han kom nemlig ud for følgende: Der var en fremmed kvinde der var kommet til en festival, og da hun så ham, smuk som han var og endnu i mandetøj, blev hun dybt forelsket, men da hun siden erfarede hans mangel, bragte hun sig selv af dage. Kombabos var fortvivlet over sit manglende held i seksuelle forhold og iklædte sig kvindetøj, så der ikke en anden gang skulle være en ny kvinde der lod sig bedrage på samme måde. Det er grunden til at kastraterne går i kjole.

Det er hvad jeg har fået fortalt om Kombabos. Jeg skal komme ind på kastraterne senere, hvordan de kastrerer sig, hvilken begravelse de får, og hvorfor de ikke går ind i helligdommen. Men først har jeg lyst til at fortælle om helligdommens placering og omfang, og det vil jeg så gøre:

Fallosbestigeren

[28] Hvad angår det sted helligdommen er anlagt på, så er det en høj, og den ligger mere eller mindre midt i byen. Den er omgivet af dobbelte mure; den ene mur er ældgammel, mens den anden ikke er meget ældre end vores tid. Portbygningen der fører ind til helligdommen, vender mod nord og måler omtrent 100 favne [178 m]. I portbygningen står også de fallosser som Dionysos opstillede, og de er 300 favne [530 m] høje. På den ene af disse fallosser er der to gange om året en mand der klatrer op og bor i toppen af fallossen syv dage lang. Der er efter sigende denne grund til hans opkltring: De fleste mener at han taler med guderne deroppe

og beder om godt for det ganske Syrien, og at de lytter til hans bønner på nærmest hold. Andre mener derimod at det også er noget der sker for Deukalions skyld, som et minde om katastrofen dengang da menneskene gik op i bjergene og de højeste træer i frygt for de store mængder vand. Det finder jeg nu ikke særlig overbevisende, men jeg formoder at det også er noget de gør til ære for Dionysos, og det slutter jeg af dette: Alle de fallosser der står for Dionysos, på disse fallosser sidder der også mænd af træ. Hvorfor der gør, skal jeg undlade at sige, men jeg tror at det er for at efterligne manden af træ at denne mand klatrer derop.

Hans opkltring sker på denne måde: Han slår et kort tov om sig selv og fallossen, og derpå stiger han op på pinde der sidder fast på fallossen og kun lige har plads til spidsen af foden. Samtidig med at han går op, kaster han tovet op på begge sider ligesom en vognstyrer. Hvis der er nogen der ikke har set det, men har set dem der klatrer op i palmerne i Arabien, Ægypten eller andre steder, så vil han vide hvad jeg mener.

Når han er kommet til vejs ende, smider han et andet tov han har med sig, et langt et, ned og hiver så hvad han har lyst til, op til sig: træ, tøj og forsyninger, hvoraf han bygger en slags rede til at sidde i, og han bliver deroppe i den omtalte periode. Der er mange der kommer med guld og sølv, og nogle der kommer med bronze, hvad de nu synes; de lægger det i en krukke der står neden for fallossen, og oplyser hver især deres navn. En anden står ved siden af og fortæller det videre til ham deroppe. Når han har fået navnet, retter han en bøn for hver enkelt, og samtidig med at han beder, slår han på et bronzeinstrument

der giver en kraftig og skurrende lyd fra sig når det kommer i bevægelse. Han sover aldrig; hvis han skulle falde i søvn, er der nemlig en skorpion der kommer op og vækker ham på en ubehagelig måde, og det er den straf han får, for at sove. Den myte de fortæller om skorpionen, er hellig og andægtig, men om den er sand, skal jeg ikke kunne sige. Formentlig yder frygten for at falde ned også sit bidrag til søvnløsheden.

Templet

[30] Det skulle være nok om fallosbestigerne. Templet er orienteret mod øst. Af udseende og håndværk ligner det de templer man bygger i Ionien: Templet er placeret på et stort fundament der er hævet to favne [3,6 m] over jorden, og trappen er lavet af sten og ikke synderlig bred. Når man træder ind, bliver man slået af forundring over forhallen, der er udsmykket med døre i guld. Indvendigt stråler templet af mængder af guld, og taget er helt i guld. Den duft der er derinde, er guddommelig, som den der siges at være i Arabien. På vej derop vil du på lang afstand kunne mærke dens velgørende dunst, og når du går din vej igen, forlader den dig ikke, men dit tøj vil i lang tid bære dunsten, og du vil huske den for altid.

[31] Indvendigt er templet ikke enkelt, men der er bygget et andet kammer inden i det. Der er også en lille trappe op til det; det er ikke udsmykket med døre, men det er helt åbent foran. Alle har adgang til templet, mens det kun er præsterne der har det til kammeret, og vel at mærke ikke alle præsterne, men kun de der er guderne nærmest, og som varetager al plejen af helligdommen. Det er derinde billedstøtterne er anbragt: Hera

og Zeus, selv om de selv kalder ham ved et andet navn. Begge er de i guld, og begge sidder de ned, men Hera bliver båret af løver, mens han sidder på tyre.

[32] Statuen af Zeus ser rigtignok ud som Zeus i et og alt, både hvad angår ansigt, klæder og positur, og selv med den bedste vilje ville man ikke kunne fortolke den anderledes. Ser man derimod på Hera, er det en mangearartet skikkelse hun lægger for dagen. I det store og hele er det uomtvisteligt Hera der er tale om, men hun har også noget af Athena, Aphrodite, Selene, Rhea, Artemis, Nemesis og Moirerne over sig: I den ene hånd holder hun et scepter, i den anden en ten, på hovedet bærer hun stråler og et tårn og et brystbælte som man ellers kun udstyrer Aphrodite Urania med. Udenpå er hun omgivet af guld og ædelstene af den mest kostbare slags: Nogle er hvide og andre vandfarvede, mange er vinfarvede og mange ildfarvede; desuden er der mange sardiske onyks, akvamariner og smaragder, som ægyptere, indere, afrikanere, medere, armeniere og babyloniere går med. Der er noget som det er mere interessant at omtale, og det vil jeg berette: Hun bærer en sten på sit hoved. Den kaldes 'Lampen', og den har fået sit navn fra den måde den opfører sig på: Den udsender et kraftigt lys om natten; om dagen bliver lyset svagere, og den har et ildagtigt udseende. Der er også en anden forunderlig ting ved statuen: Hvis man står lige foran og betragter den, ser den på én, og når man flytter sig, følger blikket med. Og hvis der en anden der betragter den fra en anden vinkel, vil der ske præcis det samme for ham.

[33] Mellem de to statuer står der endnu en

statue i guld, men den ligner ikke de andre. Den har ikke en selvstændig form, men bærer billeder af de andre guder. Assyrerne kalder den selv for 'Standarten', og de har ikke givet den et eget navn og har intet at sige om dens oprindelse og art; nogle tilskriver den til Dionysos, andre til Deukalion og atter andre til Semiramis. Der er nemlig anbragt en due af guld på toppen af den, hvorfor de hævder at det er Semiramis' standart. Den rejser to gange om året ned til havet for at hente det vand jeg har omtalt.

[34] Inde i selv templet er det første der står på venstre hånd når man kommer ind. Helios' trone, men der er ikke en billedstøtte af ham på den. Helios og Selene er de eneste de ikke viser statuer af. Hvorfor de har denne tradition, har jeg også erfaret: De siger at det er acceptabelt at lave statuer af de andre guder, for der findes ikke synlige billeder af dem; men Helios og Selene er fuldstændig åbenbare, og alle kan se dem. Så hvorfor skulle man fremstille statuer af nogle der er synlige på himmelen?

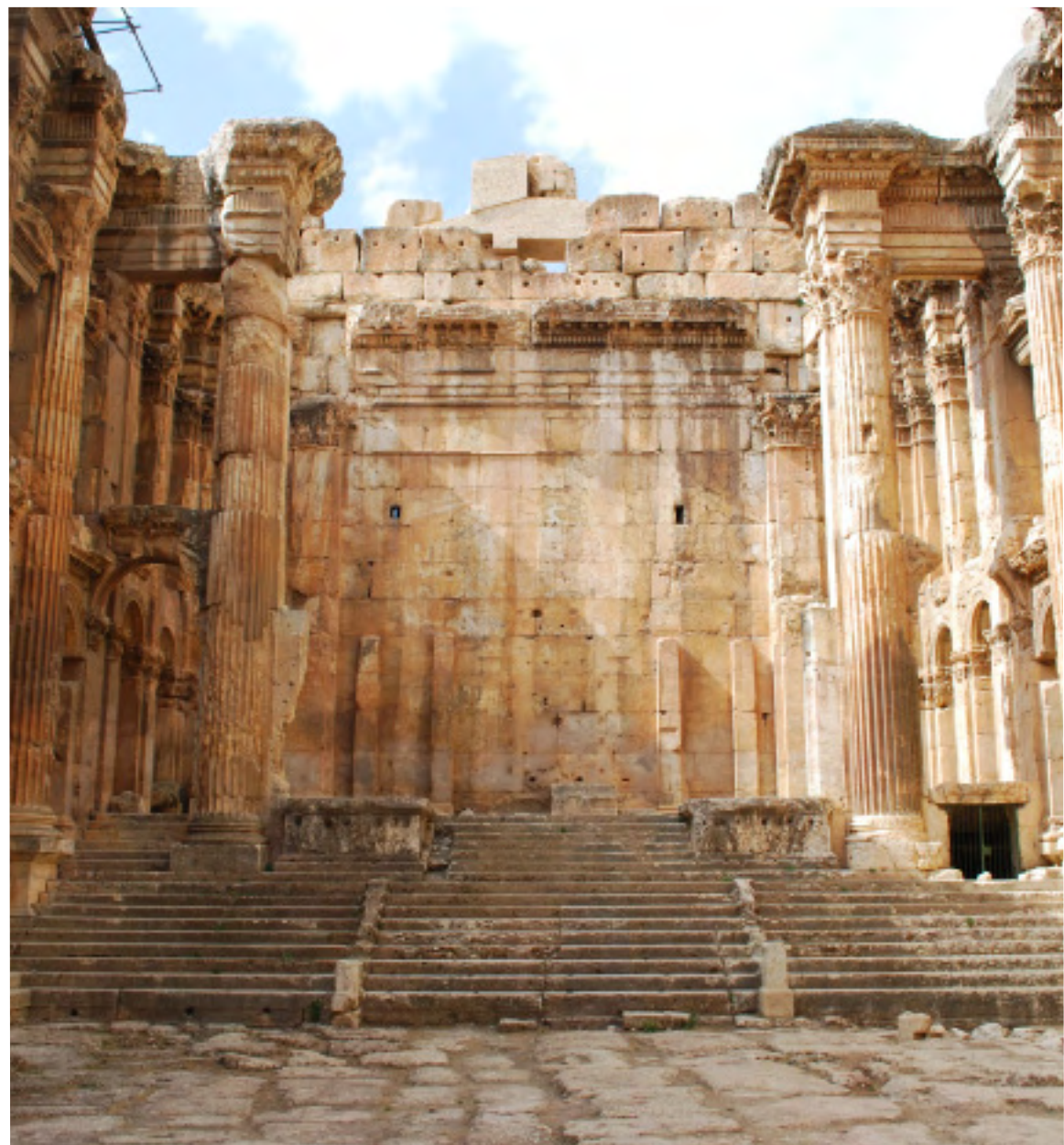
[35] Bag ved denne trone står der en statue af Apollon, men ikke sådan som man plejer at lave den: Alle andre opfatter Apollon som ung og fremstiller ham som en knægt, hvorimod de er de eneste der præsenterer en fuldskægget Apollon. Og det er noget de roser sig selv for at gøre, hvorimod de anklager grækerne og alle andre der dyrker Apollon i skikkelse af et barn. Det er der denne grund til: De mener at det er uforstandigt at gøre billederne af guderne ufuldkomne, og de betragter det unge som noget ufuldkomment. Der er også en anden fornyelse de har indført i deres Apollon: De er de eneste der udstyrer Apollon med tøj.

[36] Der er meget jeg kunne sige om hans gerninger, men jeg vil fortælle det der er mest forunderligt. Først vil jeg omtale oraklet: Der er mange orakler hos grækerne og også mange hos ægypterne, der er nogle i Libyen og en hel del i Lilleasien. Men hvor de andre ikke kan tale uden præster eller profeter, så bevæger han sig af sig selv, og han gennemfører egenhændigt oraklet fra først til sidst. Det sker på følgende måde: Når han vil give et orakelsvar, bevæger han sig først på sit sæde, og præsterne løfter ham straks. Løfter de ham ikke, så sveder han og bevæger sig endnu kraftigere. Når de tager ham op og bærer ham, fører han dem hele vejen rundt, og han springer fra den ene til den anden. Til sidst går ypperstepræsten hen til ham og udspørger ham om dette og hint. Hvis det er noget han ikke ønsker skal ske, trækker han sig tilbage, men hvis det er noget han siger god for, fører han dem der bærer ham, fremad, ligesom en vognstyrer. Det er sådan de samler orakelsvarene, og der er ingen hellig eller privat handling de udfører uden det. Det er også ham der fortæller hvornår 'Standarten' skal på den rejse jeg omtalte. [37] Jeg vil også fortælle om noget andet han udrettede mens jeg var til stede: Præsterne løftede ham og bar ham, men han forlod dem nede på jorden, mens han selv svævede alene oppe i luften.

[38] Bag ved Apollon er der en statue af Atlas og bag ved den statuer af Hermes og Eileithyia.

Pladsen foran templet

[39] Det er sådan, templets indre er udsmykket. Udvendigt er der et stort alter i bronze, og der er også utallige andre statuer i bronze af

konger og præster. Jeg skal opregne dem det er mest værd at omtale. Til venstre for templet står der en statue af Semiramis der med venstre hånd peger imod templet. Der er følgende grund til at den er blevet opstillet: Hun havde indført den lov at alle de mennesker der boede i Syrien, skulle tilbede hende, som var hun en guddom, og ignorere de andre guder, inklusiv Hera. Og det gjorde de så. Da guderne imidlertid havde slået hende med sygdomme, ulykker og sorger, ophørte hun med dette vanvid og indrømmede at hun var dødelig, og hun befalede at hendes undersåtter igen skulle vende sig imod Hera. Det er derfor hun endnu står der og viser dem der kommer, at de skal tilbede Hera, som en indrømmelse af at det ikke længere er hende selv der er guden, men Hera.

[40] Jeg så også statuer af Helena, Hekabe, Andromache, Paris, Hektor og Achilleus, og en gengivelse af Nireus, Aglaias søn. Jeg så Philomele og Prokne mens de endnu var kvinder, og Tereus selv som fugl, endnu en statue af Semiramis, en af Kombabos, som jeg har gjort rede for, en ganske smuk en af Stratonike og en vellignende statue af Alexander. Ved siden af den stod Sardanapallos i en anden skikkelse og med en anden dragt. [41] I gården går der store okser, heste, ørne, bjørne og løver frit omkring, og de gør ikke menneskene spor, men er alle hellige og tamme.

[42] De har en mængde præster gående, hvoraf nogle slagter ofrene, andre bringer drikofre, atter andre kaldes ildbærere og andre altertjenere. Da jeg var der, var det over tre hundrede der kom til offerfesten. De er klædt helt i hvidt og bærer filthat. Det er en ny ypperstepræst der kommer hvert år,

og som den eneste er han klædt i purpur og bærer en tiara af guld. [43] Derudover er der et utal af helligfolk: hornblæsere og fløjtespillere og kastrater, og der er rasende og vanvittige kvinder.

[44] Der gennemføres offerfest to gange om dagen, hvortil alle kommer. Når de ofrer til Zeus, sker det i stilhed uden sang og hornmusik, men når det er Hera de fejrer, så synger de, blæser i horn og slår kastagnetter. Det kunne de ikke give mig nogen sikker forklaring på.

Søen og havet

[45] Der er også en sø der, ikke så langt fra helligdommen, hvori der opdrættes en mængde hellige fisk af alle mulige slags. Nogle af dem bliver enorme. De har også navne og kommer når man kalder. Da jeg var der, var der en iblandt dem der bar guld: Der var hængt et guldsmykke på finnen af den; jeg så den flere gange, og den bar smykket. [46] Søen er temmelig dyb. Jeg undersøgte det ikke selv, men de siger at den måler mere end 200 favne [355 m]. Midt i den er der opstillet et alter af sten. Man ville umiddelbart tro den flød og var båret af vandet, og det er der mange der forestiller sig. Jeg tror dog der står en høj søjle dernede og bærer alteret. Det er altid bekranset og fuldt af røgelse, og hver eneste dag er der mange der i taknemmelighed svømmer over til det og lægger en krans.

[47] Det er også her de største festivaler finder sted, og de kaldes 'Udflugter til søen' fordi alle helligbillederne ved den lejlighed drager ned til søen. Blandt dem er Hera den første der kommer, af hensyn til fiskene, for at Zeus ikke skal se dem først; de tror nemlig at hvis

dét sker, vil alle fiskene dø. Han kommer dog også for at se dem, men hun står foran ham og holder ham tilbage og sender ham bort med mange bønner.

[48] De største festivaler er dem de holder ved havet, men jeg kan ikke sige noget sikkert om dem; for jeg var der ikke selv og jeg har ikke prøvet denne rejse. Hvad de foretager sig når de kommer tilbage, har jeg dog set, og det vil jeg berette: De bringer alle sammen et fad fyldt med vand, og de er forseglet med voks. Det er ikke dem selv der åbner dem og hældes vandet ud, men der er en hellig hane der bor ved søen, og når den modtager fadene fra dem, ser den på seglet, og efter at have indkasseret sin betaling løsner den båndet og tager vokset. Det er store summer hanen samler ved dette arbejde. Derpå bringer de fadene til templet og gør drikofre, og når ofret er slut, rejser de hjem.

[49] Af alle de fester jeg så, er den fest de fejrer i begyndelsen af foråret, den største, og nogle kalder den 'Bålet' og andre 'Faklen'. Ved den lejlighed forretter de ofret på denne måde: De fældes høje træer og rejser dem i gården, og bagefter henter de geder, får og andre husdyr og hænger dem levende op i træerne, og der er også fugle, tøj og smykker af guld og sølv. Når de har fuldført alt dette, stiller de helligbillederne rundt om træerne og tænder et bål, og det hele er snart i flammer. Der kommer masser af mennesker til denne fest fra hele Syrien og de omkringliggende lande, og alle kommer med deres egne helligbilleder og har standarter der efterligner deres.

Kastraterne

[50] På bestemte dage er der en mængde

der forsamles i helligdommen, og talrige kastrater og de helligfolk jeg nævnte, fejrer mysterierne, skærer sig i armene og bliver slået af hinanden på ryggen. Der er mange der står omkring dem og blæser i horn eller slår på tamburin, og andre synger ekstatiske salmer. Dette går for sig uden for templet, og de der udfører det, går ikke ind i templet.

[51] Det er også i de dage at kastraterne bliver til. Når de andre blæser i horn og gennemfører mysterierne, er der mange som galskaben får tag i, og mange der bare var kommet for at se på, har bagefter udført denne handling. Jeg skal redegøre for hvad det er de gør. Den unge mand der måtte have dette til gode, smider sit tøj, løber med et højt skrig ind i flokken og samler et sværd op; det er et sværd der formentlig har ligget der i mange år. Han tager det og kastrerer med ét sig selv og løber så gennem byen med det han har skåret af, i hænderne. Det hus han smider det hen til, giver ham kvindetøj og udsmykning der passer til en kvinde. Det er hvad de gør i forbindelse med kastrationer.

[52] Når kastraterne dør, får de ikke den samme begravelse som andre. Når en kastrat dør, tager hans venner ham og bærer ham ud til forstaden, stiller ham og den bære de har brugt, og dynger sten ovenpå. Efter at have gjort det vender de hjem igen. De venter så i syv dage, hvorpå de nu kan vende tilbage til helligdommen; går de ind før dette, er det et brud på forskrifterne.

[53] Det er de skikke de har i den henseende: Når der er en af dem der ser et dødt menneske, går han ikke ind i helligdommen resten af dagen, og først når han har rensset sig, går han ind den følgende dag. Er den døde en i deres egen familie, venter de alle tredive

dage og rager deres hoveder før de går ind. Før de har gjort dette, tillader forskrifterne ikke at de går ind.

Ofre og indvielse

[54] De ofrer tyre og køer og geder og får. Det er kun svin de opfatter som urene og hverken ofrer eller spiser. Andre opfatter dem derimod ikke som urene, men som hellige. Hvad fuglene angår, mener de at duen er den helligste ting, og de anser det ikke for ret at røre dem. Kommer de uforvarende til at røre dem, er de urene resten af dagen. Derfor lever duerne sammen med dem, kommer ind i deres huse og går almindeligvis og pikker på gulvet.

[55] Jeg vil også fortælle hvad de der kommer til festivalerne, foretager sig: Når en mand kommer til Hierapolis første gang, rager han sit hoved og sine øjenbryn, og herefter ofrer han et får, slagter det og smovser i det. Skindet lægger han på jorden og sætter sig på knæ på det og tager dyrets fødder og hoved oven på hoved af sig. Samtidig siger han en bøn og beder om at det pågældende offer vil blive modtaget, og han lover et endnu større offer sidenhen. Når han har udført dette, sætter han krans på hovedet af sig selv og af alle der går den samme vej. Så bryder han op hjemmefra og vandrer af sted, han bruger koldt vand både til at bade i og drikke, og han sover på jorden overalt. Forskrifterne tillader nemlig ikke at han bestiger et leje før han har gennemført rejsen og er kommet hjem til sig selv igen. [56] I Hierapolis bliver han en indlogeret hos en gæstgiver han ikke kender; det er nemlig sådan at der er bestemte gæstgivere for hver eneste by, og det går i arv i hver familie. As-

syrene kalder dem for 'lærere' fordi de giver dem alle vejledninger.

[57] Deres ofringer foregår ikke i selve helligdommen; man stiller i stedet offeret foran alteret og foretager et drikoffer på det, hvorpå man fører dyret tilbage til huset og ofrer det og beder hjemme hos sig selv

[58] Der findes også en anden måde at ofre på: Man bekranser ofrene og driver dyrene ud fra portbygningen så de falder ned og dør. Der er nogle der også driver deres egen børn ud derfra, men det sker ikke på samme måde som med kvæget; de lægger dem i stedet ned i en sæk og kaster dem ud, samtidig med at de skælder dem huden fuld og siger at de ikke er børn, men okser.

[59] De lader sig alle tatovere, det være sig på håndledet eller på halsen. Det er deraf det kommer at alle assyrere bærer tatoveringer.

[60] Der er også noget andet de gør, som de har til fælles med troizenierne som de eneste grækere. Jeg skal fortælle hvad det er som de også gør. Troizenierne har indført den lov for ugifte kvinder og mænd at de ikke må indgå ægteskab førend de har ladet deres hår klippe til ære for Hippolytos; og det gør de så. Det er det samme der foregår i Hierapolis: De unge mænd ofrer deres første skæg, men hårløkken er hellig og får lov at gro fra de bliver født, til de bliver voksne. Når de er kommet til helligdommen, skærer de den af og lægger den ned i en beholder af sølv eller for manges vedkommende af guld, og de nagler den fast i templet med deres eget navn på. Det har jeg også selv gjort dengang jeg endnu var en ung mand, og helligdommen opbevarer endnu den dag i dag både min hårløk og mit navn.

